

اصول اعتقادی اسلام

معاد

قسمت سی و دوم

آثار اعمال

(۳)

آیت الله حسین فوری

رشته بحث ما اخیراً در یکی از اصول مسلم اسلامی که نقش اعمال انسان در سعادت و شقاوت وی میباشد بود و در رابطه با این موضوع گفته شد که این انسان است که با اراده و اختیار خود در بهشت حیات چهره زندگی خود را با اعمال خویش ترسیم میکند و بنای زندگی خود را میسازد و در سایه آن زندگی می کند و بطور خلاصه اعمال انسانی اهم از فرهنگی سیاسی اقتصادی اجتماعی و اخلاقی دارای چهره ای در دنیا و چهره ای در جهان و پسین است. کردار نیکو در هر دو جهان دارای چهره زیبا و سعادت بخش و کردار بد چهره نامطلوب و شقاوت آفرین است.

این اصل مسلم هم از آیات قرآن کریم - که نمونه ای از آنها در مقاله پیشین ذکر گردید - و هم از احادیث اهلیت علیهم السلام استفاده میشود. قرآن مجید در ۸۱ مورد عمل صالح یعنی عمل شایسته که شایستگی خود، دارای ابعاد مختلفی است و یک عمل، آن وقت شایسته است که از همه ابعاد، شایسته و صالح باشد را مورد ستایش قرار داده و فلاح و سعادت و داشتن زندگی پاکیزه و نایل به درجات عالی انسانی و پاداش نیکو و بزرگ و خارج شدن از ظلمات زندگی و داخل گردیدن به نور و روشنائی و بالاخره «بهشت جاودانی» همه و همه را در گرو اعمال شایسته معرفی میکند و سقوط و هلاکت و بدبختی و عقب ماندگی و نیره روزی و گرفتاری و بالاخره «جهنم» را نتیجه اعمال بد انسانها قلمداد مینماید و هلاکت و سقوط ملت های پیشین را نتیجه گناهان و اعمال احرافی آنها میداند و میفرماید:

«فَكَلَّا أَخَذْنَا بِذُنُوبِهِمْ فَمِنْهُمْ مَنْ أَرْسَلْنَا غَلِيظَ جَاسِقًا وَمِنْهُمْ مَنْ أَعْتَدْنَا الشِّبْخَةَ وَمِنْهُمْ مَنْ حَسَبْنَا بِهِ الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَنْ أَعْرَضْنَا وَكَمَا كَانَ اللَّهُ يُعِظُهُمْ وَلَكِنَّ كَانُوا أَتَقَتَهُمْ يَفْتَلِتُونَ»^۱

یعنی: همه ملت های پیشین که گرفتار سقوط گردیدند در نتیجه گناهانشان مورد مواخذه قرار دادیم بر برخی از آنها سنگ بلا فرود آوردیم و بعضی از آنها را بواسطه صیحه آسمانی بهلاکت رساندیم و گروهی از آنها را در قعر زمین فرو بردیم و طائفه ای

از آنها را بواسطه غرق شدن هلاک کردیم خداوند با آنها ظلم نکرد آنها خود بخودشان ظلم می کردند. بر اساس فرهنگ اسلامی همه موجودات لشکر

خدا میباشند و در «اصراط مستقیم الهی» حرکت میکنند و در صورتی که انسان نیز در «اصراط مستقیم الهی» که از نیابت خداوند معین گردیده است گام بردارد و پایه زندگی خود را بر مبنای رعایت مقررات خداوندی قرار بدهد و با لشکریان الهی همگام و هم آهنگ باشد آنها بفتح انسانها حرکت میکنند و در نتیجه سعادت دو جهانی تأمین میشود ولی اگر انسانها در جهت مخالف حرکت آنها حرکت کنند و برخلاف مقررات الهی گام بردارند، لشکریان الهی نیز در خلاف جهت سعادت انسانها حرکت خواهند کرد و در نتیجه زندگی این جهان و جهان واپسین انسانها با تباهی و سیاهی مواجه خواهد شد.

جمله ذرات زمین و آسمان لشکر حقتند گاه امتحان بداردیدی که با عبادان چه کرد آبرادیدی که در طوفان چه کرد آنچه با فرعون زداین بحرکین و آنچه با فرعون نموده است این زمین

و آنچه آن بایبل با آن پیل کرد و آنچه پشه کفّه نمروود خورد سنگ مبارک بر اعدای لوط تا که در خاک سیه خوردند لوط گریه گویم از جمادات جهان عاقله یاری ببسمیران متنوی چندان شود که جل شتر گریه کند خسته شود از بار پُر ای نموده صد حق در فعل و درس در میان لشکراوشی بترس گریه گوید چشم را کوز افشار درد چشم از تو بر آرد صد دغار و بر دندان گوید او بسا و بال پس بسی تو زدندان گوشمال باز کن طب را بخوان باب العلق تا بسنی لشکرتن را عقل باین مطلب نیز باید توجه داشت که گناهان در عین اینکه هر یک از آنها موجب خشم و عذاب پروردگار عالمیان می گردد در آثار و عواقب با هم متفاوت میباشند که این موضوع علاوه بر آیات قرآن کریم و احادیث معتبر اسلامی از دعاهائی نیز که از ائمه طاهریین علیهم السلام رسیده است استفاده میشود.

مثلاً در دعائی که حضرت امیر مؤمنان (ع) یکی از شاگردان شایسته و بنام خود یعنی کمیل بن زیاد تعلیم فرمودند که در شب نیمه شعبان و شبهای جمعه میخوانیم این مضمون آمده است:

«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تَهْتِكُ بِعَضْمِ اللَّهِمَّ اغْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تُثْرِكُ الْبِقَمِّ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تُغْتَبِرُ الشَّعْمَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تُخْبِسُ الدُّعَاءَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تُثْرِكُ الْبِلَاءَ».

پروردگارا گناهان مرا آن گناهانی که پرده ها و حجابهای مصون و محفوظ ماندن از لغزشهای انسانی را پاره میکند را بیا مرن.

خداوند گناهان مرا آن گناهانی که خشم و گرفتاری را نازل میکند را بخش.

پروردگارا گناهان مرا آن گناهانی که نعمت ها را تغییر میدهد را بیا مرن.

خدا بیا گناهان مرا آن گناهانی که دعا را حبس میکند و مانع مستجاب شدن آن میشود را بیا مرن.

بارالها گناهان مرا آن گناهانی که بلا را نازل میکند بخش.

در این مورد اگر بخواهیم گناهان را از دیدگاه احادیث اهل بیت علیهم السلام بر اساس آثار و عواقب زیانیاری که دارند دسته بندی کنیم و برای

نمونه از هر دسته‌ای تعدادی را در اینجا بیاوریم باید بگوئیم که آنها دارای این آثار و عواقب میباشند:

۱- عوارض قلبی گناه

حضرت باقر(ع) فرمودند: دل انسان در ابتدای امر، سفید و روشن است ولی هنگامی که مرتکب گناهی میشود نقطه سیاهی در دل او پدید میآید چنانچه توبه کرد و آن نقطه تاریک و سیاه را بوسیله توبه شستوداد آن سیاهی از بین میرود و دل دوباره لطافت و صفا و روشنی خود را باز مییابد ولی اگر گناه روی گناه و سیاهی روی سیاهی آید و انسان در بین انجام گناهان مکروه، توبه نکرد، رفته رفته سیاهی و تاریکی سراسر دل را فرا میگردد و دیگر صاحب آن دل از راه خیر و صلاح بکسلی دور میافتد.^۱

حضرت صادق علیه السلام فرمودند: پدر بزرگوارم میفرمودند: هیچ چیز مانند گناه دل را تیره نمیکند و انجام گناه پشت سرگناه (در بین ارتکاب دو گناه یا بیشتر توبه نکردن) در دل انسان اثر میگذارد تا اینکه رفته رفته دل را مغلوب میسازد و بالآخره دل انسان وارونه میشود.^۲

این عبارت کنایه از این است که دل در نتیجه گناه حالت اصلی خود را از دست میدهد و مانند ظرف وارونه میشود و همانطور که در میان ظرف وارونه هیچ چیز قرار نمیگیرد، دل انسان نیز که خود طرفی است و بهترین دل آن است که ظرفیت بیشتر داشته باشد (که حضرت امیرمؤمنان(ع) فرمودند: «ان هذه القلوب اوعية فخيرها اوعاها» یعنی این دلها ظرفهایی هستند و بهترین دل آنست که ظرفیت بیشتری داشته باشد کلمات قصار نهج البلاغه (۱۴۷) انقاد در نتیجه گناه ظرفیت خود را از دست میدهد و دیگر مطالب حق معارف انسانی، موعظه و نصیحت در آن اثر نمیکند و خوف خدا در آن قرار نمیگیرد و روشن است دلی که بچنین وضعی گرفتار شود صاحب آن دل با چه مصیبتی مواجه گردیده است.

حضرت امیرمؤمنان(ع) فرمودند: «لاوجع اوجع للقلوب من الذنوب» یعنی هیچ دردی برای دل دردناکتر از گناهان نیست.

و نیز حضرت امیر(ع) فرمودند: «ماقت القلوب الا بكثر الذنوب» یعنی دلها جز در نتیجه ارتکاب

گناهان زیاد، قساوتار نمیشوند.

واضح است که قساوت قلب یکی از عوامل قساوت انسان است و هنگامی که پرده قساوت دل انسان را فرا گرفت دیگر عوامل وعظ و بیداری و تنبیه و عبرت در آن اثر نمیکند و رفته رفته انسان به پرتگاه سقوط کشانده میشود.

۲- عوارض اقتصادی گناهان

ارتکاب گناهان نقش مهمی در وضع اقتصادی مردم دارند: باعث کمی تولید و گران شدن نرخها و بالا رفتن سطح قیمت ها و از بین رفتن یا تقلیل خیر و برکت میشوند:

حضرت امیرمؤمنان(ع) فرمودند: از گناهان بهره‌زیید زیرا هر نکبت و گرفتاری و کمبود روزی‌ها که در صحنه زندگی انسانها پدید میآید نتیجه ارتکاب گناهان است.

حضرت رسول اکرم(ص) میفرمودند: «ا چیز است که در هر خانه‌ای راه پیدا کند موجب ویرانی آن خانه میشود (خانه افراد معدود با خانه اجتماع) و برکت را از آن خانه دور میکند:

۱- حیانت.

۲- سرقه.

۳- خوردن مشروبات الکلی.

۴- زنا».

حضرت صادق(ع) فرمودند: خداوند نعمتهایی که بر بندگان خود عنایت کرده است هرگز آنها را مرتکب گناهی نشوند از آنها سلب نمیکند.^۳

حضرت باقر(ع) فرمود: در نتیجه ارتکاب گناه است که روزی انسان کمبود پیدا میکند.

حضرت پیغمبر اکرم(ص) فرمودند: ائت من تا هنگامی که بکدیگر را دوست میدارند و بیکدیگر نیکی میکنند و امانت را رعایت مینمایند و از کارهای حرام اجتناب میکنند و از مهمانها پذیرائی مینمایند و نماز را بر پا میدارند و زکوة را ادا میکنند در خیر و فلاح زندگی خواهند کرد ولی هنگامی که این ارزشها را کنار بگذارند بسختی زندگی و کمبود نعمت ها گرفتار میشوند.^۴

۳- عوارض اجتماعی گناهان

از احادیث بسیار این مطلب بدست میآید که گناهان در وضع فرهنگی و سیاسی و اجتماعی مردم

تأثیر دارد.

حضرت صادق(ع) فرمودند: تعداد کسانی که بواسطه ارتکاب گناه میمیرند و دچار مرگ زودرس میشوند بیش از کسانی است که بجهت فرارسیدن اجل طبیعی خود میمیرند و همچنین تعداد کسانی که بواسطه احسان و نیکی کردن بسرمد از زندگی بهره‌مند میشوند بیش از کسانی است که بجهت عمر طبیعی خود زنده میمانند.^۱

حضرت رسول اکرم(ص) میفرمایند: هنگامی که خداوند بر ملتشی خشم میگیرد ولی عذاب ناپدیدکننده بر آنها نازل نمیکند نرخها و قیمت های اجناس در میان آنها گران میشود و بالا میرود و عمرهای آنها کوتاه میگردد و تاجران از کسب و تجارت خود استفاده نمیبرند و میوه‌های آنها پاکیزه بدست نمیآید و نهروهای آنها دچار خشکی و کم‌آبی میشود و باران از آنها قطع میشود و اشرار آنها بر آنها مسلط می‌گردند.^۲

حضرت رفسا(ع) فرمودند: مردم، هر قدر گناهانی را که در میان آنها سابقه نداشته است مرتکب بشوند خداوند هم برای آنها بلاهائی و گرفتاریهایی را پیش میآورد که در میان آنها بی سابقه بوده است.^۳

۴- گناه موجب سلب توفیق می‌گردد

یکی از آثار مهم گناه این است که باعث سلب توفیق و دورافتادن انسان از وسائل ارتباط و تقرب بخداوند متعال و کوتاه شدن دست او از اسباب مغفرت و رحمت الهی میشود در این مورد با ذکر یک حدیث این مقاله را بیپایان میرسانیم و بقیه بحث را با توفیق خداوند برای مقاله‌های بعد میگذاریم:

حضرت صادق(ع) فرمودند: انسان بواسطه ارتکاب گناه از خواندن نماز شب محروم میشود.^۴

ادامه دارد

- ۱- سوره عنکبوت آیه ۴۰. ۸- بحار الانوار ج ۷۰ ص ۳۱۸.
- ۲- بحار الانوار ج ۷۰ ص ۳۶۱. ۹- بحار الانوار ج ۷۰ ص ۳۵۲.
- ۳- بحار الانوار ج ۷۰ ص ۴۱۲. ۱۰- بحار الانوار ج ۷۰ ص ۴۵۴.
- ۴- بحار الانوار ج ۷۰ ص ۳۴۲. ۱۱- بحار الانوار ج ۷۰ ص ۳۵۰.
- ۵- بحار الانوار ج ۷۰ ص ۴۵۱. ۱۲- بحار الانوار ج ۷۰ ص ۳۴۳.
- ۶- مفیة البحار ج ۱ ص ۵۰۳. ۱۳- بحار الانوار ج ۷۰ ص ۳۵۸.
- ۷- بحار الانوار ج ۷۰ ص ۳۳۹.